

вкрадених бджіл», «Про те, що не дозволено відривати будь-яку частину тіла рабу чи рабині», «Про приборкання вдовиних хитрощів» та багато інших. У коментарях упорядниками дбайливо подаються посилання на джерела кожної з цих норм. Такий великий масив законодавчих приписів та їх досконале оформлення дає змогу ще раз задуматись над коректністю засвоєних ще зі студентської лави визначень «варварське право» чи «вульгарне римське право».

Підсумовуючи наші дуже позитивні враження від книги і навіть захоплення нею, зазначимо, що якісне видання юридичних першоджерел, навіть у наші юридично непрості часи, є і залишатиметься достойною і затребуваною справою для усіх представників історичної та історико-правової спільноти. Залишаються неперекладеними ще багато пам'яток, зокрема усім відомий Кодекс Юстиніана.

Крім того, приклад наших російських (і, певною мірою, іспанських) колег демонструє важливість досліджень не тільки вітчизняної, але й зарубіжної історії права. Приємно констатувати, що українська юридична наука теж не лишається осторонь сфери всесвітньої історії, зокрема іспаністики. Так, у нашому інституті в 2009 р. молодим дослідником О. О. Тимошуком була захищена дисертація на тему «Автономні регіональні утворення в іспанській правовій традиції: історико-юридичне дослідження», де певної уваги було приділено й питанням історії «Вестготської правди». Але, можливо, вже час підкріпити ініціативу окремих ентузіастів певною політичною волею, оскільки нація, яка не цікавиться навколишнім світом, сама перестає бути цьому світові цікавою.

І. В. МУЗИКА,

кандидат юридичних наук

КОСТЬ ЛЕВИЦЬКИЙ ОЧИМА ІСТОРИКА-БІОГРАФІСТА*

Кость Антонович Левицький (18 листопада 1859 р., Тисмениця – 12 листопада 1941 р., Львів) – видатний український політичний і державний діяч Галичини, співзасновник Української національно-демократичної партії, депутат і керівник українських фракцій австрійського парламенту і галицького крайового сейму, голова Головної Української Ради і Загальної Української Ради, голова Державного секретаріату ЗУНР, засновник і голова Національної Ради у Львові (1941р.), адвокат, науковець, публіцист, автор фундаментальних праць з історії українського національно-визвольного руху, насамперед таких, як «Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914 рр.» (1926), «Історія визвольних змагань галицьких українців у часи світової війни 1914–1918 рр.» (1928–1930), «Великий зрив» (1931).

Життєвий шлях К. А. Левицького є віддзеркаленням героїчної і водночас трагічної боротьби галицьких українців за свої національні та політичні пра-

* *Василик І. Б.* «Кость Левицький: від адвоката до прем'єра ЗУНР: монографія. – К.: ВПК «Експрес – Поліграф», 2012 – 176 с.

ва. Своїм талантом та звитязною працею він вписав найяскравіші сторінки української історії. Тому біографічне дослідження Ірини Богданівни Василик становить безумовний інтерес для юристів-державознавців та істориків права.

Важливою складовою рецензованої монографії є докладне висвітлення діяльності К. А. Левицького у Галицькому Крайовому Сеймі, Державній Раді, в Головній і Загальній Українських Радах, Українській Парламентській Репрезентації. Безперечно цінність становить авторський аналіз ролі К. А. Левицького в державотворчих процесах у ЗУНР, зокрема, на посадах голови Державного секретаріату (Ради державних секретарів) та державного секретаря фінансових справ. Ці сторінки біографії видатного діяча дають можливість більш об'єктивно та глибоко оцінити особливості державотворчих процесів на українських землях Галичини та в Україні загалом.

Значний інтерес викликають матеріали монографії, присвячені науково-організаційній діяльності К. А. Левицького. Авторка зазначає, що ще у період навчання молодого правознавця в Львівському університеті на його пропозицію було створено українське студентське товариство «Кружок права». Гурток мав сприяти студентам-юристам здобувати фахову освіту через організацію підготовки студентських рефератів, проведення наукових дискусій, створення юридичної бібліотеки тощо. Гурток планував здійснювати власну видавничу діяльність, створив комісію для усталення української юридичної термінології. За ініціативою К. А. Левицького студентське товариство «Дружній лихвар» у 1882 р. було реорганізовано в студентське «Академічне товариство», діяльність якого була спрямована в літературно-наукове річище. К. А. Левицький підтримував зв'язки з братством і після завершення університету.

Чимало сторінок рецензованої книги присвячено висвітленню роботи К. А. Левицького у Науковому товаристві імені Шевченка. Зокрема, авторка вказує, що вчений був членом-засновником товариства, секретарем його історично-філософської секції, а згодом і заступником голови НТШ. Його наукові доповіді були присвячені проблемам кримінального права та історико-правовому розвитку краю.

Ці та інші матеріали монографії дають можливість читачам ознайомитися з основними етапами становлення української юридичної науки на галицьких землях, оцінити особистий внесок правознавця у її розвиток.

Окрасою книги є численні архівні матеріали, введені дослідницею до наукового обігу. Серед них документи з фондів Архіву парламенту Республіки Австрія, Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, Центрального державного історичного архіву України у м. Києві, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Державного архіву Івано-Франківської області та Державного архіву Львівської області.

Список використаних джерел засвідчує, що авторкою здійснено ґрунтовний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури, а також використано значний масив праць К. А. Левицького, що надало можливість дійти науково обґрунтованих та об'єктивних висновків щодо ролі та значення постаті К. А. Левицького в українському національно-визвольному русі та державотворчих процесах.

Характеризуючи безперечні позитивні сторони праці, хотілося висловити й деякі побажання. Зокрема, було б доцільно присвятити окремий розділ праці огляду наукових здобутків К. А. Левицького у галузі юриспруденції, хоча, звісно, виконання такого завдання вимагає фахових юридичних знань і певною мірою виходить за межі можливостей «чистого» історика. Також прикрасила б роботу систематизована бібліографія праць ученого. Втім, наведені зауваження не применшують загальної наукової цінності монографії, яка знайде вдячних читачів й належне застосування у науковій і освітньо-викладацькій діяльності.

О. О. МАЛИШЕВ,
кандидат юридичних наук

ЦІННИЙ ДАРУНОК ДО СКАРБНИЦІ ІСТОРІОГРАФІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО СОВІСНОГО ПРАВОСУДДЯ

Вихід у світ монографії доктора історичних наук Валентини Степанівни Шандри «Совісні суди в Україні (остання чверть XVIII – перша половина XIX ст.)», виданої Інститутом історії НАН України 2011 р., став визначною подією для української суспільствознавчої науки, передусім для тих її представників, які фахово цікавляться історією українського судівництва*.

Оскільки предмет обговорення є мало відомим широкому колу юристів, слід пояснити, що совісні суди як спеціалізовані суди були вперше запроваджені в Російській імперії, зокрема в її українських губерніях, за часів правління Катерини II на підставі «Установ для управління губерній Усеросійської імперії» від 7 листопада 1775 р. У добу правління імператора Павла (1796–1801 рр.) вони були скасовані. Згодом їх відновив Олександр I, але у 1850-х рр. поступово й без зайвого розголосу їх знову скасували.

Основним напрямом діяльності совісних судів був розгляд кримінальних справ про злочини неповнолітніх, душевнохворих та осіб, звинувачених у чаклунстві, а також про злочини, пов'язані з несприятливим збігом обставин. Совісні суди також уповноважувалися розглядати скарги на незаконність арешту особи. Крім того, ці органи відправляли правосуддя у деяких цивільних справах, де основною їх метою було досягнення мирного урегулювання спору. Як у дореволюційній, так і в сучасній історіографії усталеною є наукова позиція, що взірцем для законодавця при проектуванні совісних судів був англійський Суд канцлера, або суд справедливості. Основним принципом діяльності совісних судів вважається вирішення справ не лише на засадах додержання формального закону, а й виходячи із засад добра і справедливості.

В історії совісних судів, до того ж, явно простежується «український слід». Так, у праці Г. М. Бараца 1893 р. було переконливо продемонстровано, що

* Шандра В. С. Совісні суди в Україні (остання чверть XVIII – середина XIX ст.) /
Наук. ред. О. П. Реєнт. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2011. – 266 с.